

NOVA PRAVA

Uredništvo in uprava v Ljubljani,
Gradišče št. 7. — Telefon št. 77.

NARODNO-SOCIJALISTIČNI TEDNIK

Naročnina: 4 Din., za inozemstvo
6 Din. na mesec. Izhaja ob petkih.

Militarizacija južnih železničarjev.

Vojno ministrstvo je po svojih organih provedlo sklep ministrskega sveta z dne 3. avgusta in vpoklicalo celokupno osebje južne železnice na vojaško vajo. Militarizacija je izvršena in postavljeni so v Mariboru, Celju, Zidanem mostu, Ljubljani in Zagrebu takozvani vojaški komandirji. Celokupno osebje spada torej pod vojaški kazenski zakon. Vpoklici so dostavljeni vsem, celo upokojemcem-nagradnikom, starim 65 in celo 70 let. Iz Maribora smo prejeli poročilo, da so tudi ženske-uradnice dobile pozivnice. Da so dobili pozivnice tudi južno-železničarji, ki so vsled pomanjkanja (večinoma na jetiki) že pred meseci umrli, ugotavljamo samo mimogrede, da bo slika popolna.

Vlada je torej smatrala za potrebno iz 24 urne obustave dela javnih nameščencev in železničarjev narediti državno vprašanje in v svojo silo udariti po južno-železničarjih. To dejstvo daje misliti. Zakaj ni vlada militarizirala onih javnih nameščencev in državnih železničarjev v Sloveniji, ki so tudi 24 ur počivali v znak protesta? Ali so ti manj zagrešili? Ali ima vlada kak poseben razlog predvsem udariti po južno-železničarjih, uslužbencih privatne družbe? Taka in enaka vprašanja se nam vsiljujejo in na nje je treba odgovoriti!

Južno-železničarji so s protestno stavko naredili manjši prestop proti obstoječim zakonom kot javni nameščenci in državni železničarji, torej tukaj ni iskati pravega povoda za ta vladin ukrep. Vzroki so torej kje drugje. Zdi se nam, da igra glavno vlogo politični prestiž in pa gotove, točno preračunane namere gotove gospode. Jasno je, da se bje boj na celi črti med radikali in demokrati. Prvi so na vladi in skušajo ojačati svoje pozicije v vsih pokrajinah potom državne oblasti, ki jo sami izvršujejo. Drugi pa so izrinjeni v opozicijo in porablajo vse, da bi radikalno vladno zrušili in svoji stranki zopet pomogli. Sredstev ne izbirajo ne eni, ne drugi in osobito javni nameščenci in železničarji so važen faktor v političnem življenju. Po pisavi listov obeh imenovanih strank po stavki mora vsak objektivni človek priznati, da je v tem boju obeh strank iskati zelo tehten vzrok v nepopolno uspehi akciji in njenih posledicah.

Vprašanje južne železnice se nahaja v akutnem štadiju končne rešitve. V par tednih ali mescih se odloči o obratu južno-železniških prog. V slučaju, da prevzame obrat naših prog država, preidejo jugoslov. južno-železničarji v status državno-železničarjev. In tu tiči zopet tehten vzrok. Vsi znaki kažejo na to, da imajo gotovi gospodje pri direktriji državnih železnic v Zagrebu gotove namene. Med stavko že so iz Zagreba zanesli agitacijo, da južni železničarji stavkajo, ker se boje podržavljenja. Tudi so gotovi gospodje iz direktrije v Zagrebu bili glavni informatorji ministrstva, oz. centralne vlade. Da so te informacije bile vse preje kot poštene in istinite, je dokaz militarizacija.

Prometno ministrstvo je izdalo nekaj prav značilnih komunikacij. V prvem je povdarilo, da so slovenski južno-železničarji v zvezi z Madžari, pozneje je g. prometni minister dr. Janković reteriral in govoril o neki »koincidenčiji«. Možno je torej tudi to, da je vlada na podlagi kanibalskih poročil od strani podrejenih organov v Sloveniji in na Hrvaškem sklenila v naglici tudi kanibalski sklep in najpreje udarila po južno-železničarjih.

Ne bomo dalje preiskovali, kakšni vzroki so bili merodajni za ta vladin sklep, temveč hočemo govoriti o nastopu slovenske javnosti in pa o posledicah za južno-železniško osebje. Pričnavamo odkrito, da smo bili ob pre-

jemu vesti o militarizaciji globoko uverjeni, da bo celokupna slovenska javnost kot en mož nastopila za pravice južno-železničarjev in s poštenim in treznim nastopom izposlovala takojšnje ukinjenje militarizacije. A kaj se je zgodilo? Naši »napredni« dnevniki so si skočili na uprav nezasišlan način v lase in psujejo drug drugega z edinim namenom iz te nesreče južno-železničarjev kovati zase političen kapital. To je tako ostudna kampanja, — vredna samo takozvanega slovenskega meščansko-naprednega časopisa. To je zahvala te takozvane slovenske napredne javnosti slovenskim južno-železničarjem, ki so bili vedno pošteno narodni in poštvalni, ki so delali pred in med vojno pod najhujšim pritiskom za pravice Slovenstva in ob prevratu izvršili nadčloveško delo in rešili Slovenijo poloma. Pa saj tudi kaj drugega od te »napredne« javnosti ni bilo pričakovati; — južno-železničarji izkušajo tudi tukaj prvi slovensko sramoto! Kaj je naredila pokrajinska uprava? Po dosedanjih informacijah nič! Zdi se nam, da to vprašanje gospodov na Bleiweissovi cesti sploh ne zanima.

Enajst tisoč slovenskih in hrvaških južno-železničarjev je militariziranih samo zato, ker so solidarno z javnimi nameščenci in državno-železničarji v Sloveniji obupno protestirali proti nečloveški bedi in stradanju. Pošteno in poštvalno so opravljali službo in z obupom v srcu gledali, kako jim umirajo žene in otroci vsled stradanja, kako rapidno se širi med njimi jetika. Plačilo za delo je militarizacija in vojaški kazenski zakon. In posledice? Za mal pogrešek pri opravljanju prometne službe, ako se poškoduje par vozov, kar je z ozirom na izrabljeni strojni in vozovni park razumljivo, po vojaško-kazenskem paragrafu pred vojno sodišče in v večletni zapor! Tako se rešujejo pri nas pereča socialna in gospodarska državna vprašanja.

Da pa bo slika še popolnejša in slovenska sramota še večja, se od 3. avgusta naprej raznašajo vsemogoče vesti po progah, o generalnem štrajku tekom 8 do 14 dni, o raznih zvezah in se bega osebje. Vladni krogi namigavajo, da delajo to komunisti, potem eksponenti demokratov in Orjune, drugi pa zopet pravijo, da je vlada najbrže najela in plačala razne agente-provokatorje, da se na ta način izvleče iz blamaže. Po progah se vrši neverjetna gonja, razni državotvorci iz Zagreba pa obveščajo Beograd o novih akcijah, ki se pripravljajo in zahtevajo upravne smešne-žalostne »preventivne mere«. Skratka, vrši se nekaka generalna priprava za poboj in uničenje slovenskih južno-železničarjev pod egido: država je v nevarnosti!

Uverjeni smo, da bodo naši slovenski južno-železničarji mirno prenesli ta nečuten udarec na svoje državljanske in stanovske pravice in si zapomnili one, ki se cede v besedah same dobrote in človekoljubja, v dejanjih pa izvajajo najogabnejšo izrabo delovne moči in podpirajo vsako reakcionarno nasilje.

Politične vesti.

Tudi socialisti.

V Slovenski ljudski stranki so organizirani tudi takozvani krščanski »socialisti«. Mislimo, da je izven debate, če smatramo SLS v socialističnem smislu za izrecno meščansko stranko. Ta trditev potrebuje tem manj dokazov, ker že v samem programu SLS ni duha ne sluha o socializmu in končno je tudi taktika klerikalne stranke usmerjena v kapitalistično - agrarnem smislu. Vsa ta dejstva pa ne motijo SLS, da vabi v svoje vrste delavstvo in to z gesli, ki so v velikem nasprotju z resnico. Delavstvo je SLS le za štafazo in za glasovni material pri volitvah. Klerikalno delavstvo ima svojo

strokovno organizacijo in nekaj voditeljev, katerim socialno delo ni odrekati. Vendar je pa vse to socialno delo popolnoma brezplodno in celo v škodo delavstvu, dokler so klerikalne strokovne organizacije sestavni del meščanske SLS. Od krščanskih strokovnih organizacij nas ne loči torej samo svetovno razporedje, ampak prav tako njihovo socialno udejstvovanje, ker je pod kurateljo kapitalistov. Naravnost smešna so prizadevanja glasila krščanskega delovnega ljudstva »Pravice«, ki se hoče predstavljati delavstvu, kot najradikalnejši prvoboritelj socializma, poleg tega pa še poučevati druge socialiste (večkrat tudi narodne socialiste), kaj je socializem in kako ga je treba zastopati v javnem življenju. »Krščanski socialisti« bi ravnali veliko bolj pametno, če bi spravili v sklad svoja modrovanja s kapitalistično stranko, s katero drve čez drn in strn. Narodni socialisti bi ne bili socialisti, če bi bili sestavni del te ali one napredne meščanske stranke in prav tako krščanski socialisti niso socialisti, dokler se obešajo za frak klerikalnim junakom z Zaloške ceste in katoliški kapitalistični eliti iz »Unionske« kavarne.

Socialno frazarstvo.

Krščansko-socialna »Pravica« se v 32. številki pritožuje, da smatrajo klerikalni voditelji (tudi njeni podporniki) vse nauke dr. Gosarja za navadno frazo. »Pravica« pravi, da klerikalni magnat (dr. Brejc in drugi) trdijo, da je tudi kapitalizem navadna fraza in da se klerikalna podjetja (Pollakove vrste) otrešajo delavcev in uslužbencev z večjo družino, ker se ti ne morejo zadovoljiti z enako plačo, kot samci. Pritožba »Pravice« pa vendarle ne moremo smatrati toliko časa za iskrene, dokler bo hodil dr. Gosar po odpustke k junaku z Zaloške ceste dr. Brejcu in k večkratnemu »krščanskemu« milijonarju Pollaku. Kaj boste radi lepšega zabavljali nad temi gospodi, če se pa kopljeje v žaru njihove milosti!

»Socialno« krščanstvo.

»Slovenec«, glavno glasilo krščanskega delovnega ljudstva z veliko naslado poroča, da se je novi minister za vere odločil, preprečiti razlastitev cerkvenih veleposestev. Čezmerna posestna lastnina cerkvenih knezov je prav tako neopravičena, kot čezmerna lastnina zemlje posvetnih grofov in baronov. Eni kot drugi so si krivično prisvojili zemljo, dočim je delovno ljudstvo nima toliko, da bi se za silo preživljalo. Tudi »krščansko« delovno ljudstvo komaj čaka, da se razlaste veleposestva, brez razlike na to, če so last cerkvenih velebogatašev. »Slovenec« skupno s sestro »Pravico« je torej slab zagovornik delovnega ljudstva.

Išče se!

Kdo neki? Kdo drugi, kot preklicani Radić! Cel teden ga že iščejo. Pravijo, da jo je ubral čez mejo, tja v Budimpešto, na Dunaj, v Pariz in celo v London. Drugi so zopet mnenja, da Radić sploh ni šel čez mejo, ampak da junači tam po Bosni zlati. Pri tem stikanju za Radićem je po vesteh meščanskega časopisja baje od sile razburjena vsa jugoslovanska javnost. Razburjena tako na svo moč, da noben državotvoren Jugoslovčan ne more spati. Kako pa bi tudi! Hudo je, če kar tako na lepem izgubimo predsednika mirotnorve seljaške republike. Zunanepolitični zapletljaji so neizogibni. Za iztikanjem po Radiću pa tiči še druga reč. Ravno kar preživljamo čas kislh kumar; dnevno časopisje je skoraj brez senzacionalnih poročil. Pa je vendarle mogoče napolniti šestnajst strani listov, zakaj bi ne smeli iskati Radića? Zakaj ne, ko je pa vendar treba za plačilo nekaj napisati. Zadnje dni je hrumela po božji zemlji huda nevihta. Čutiti je hladnejše ozračje. Upamo, da se ohladi razgreti možgani tudi tem, ki iščejo Radića.

Štrajki.

»Slovenski Narod« je mnenja, da so štrajki nepotrebni. — Neopravičen je štrajk rudarjev, in še bolj neopravičen je bil štrajk železničarjev in javnih nameščencev. Po »Slovenskem Narodu« se dá vse lepo mirnim potom doseči. Železničarji in javni nameščenci naj samo lepo pokleknejo pred gospode ministre in vse bo dobro. — Res naiven je »Slovenski Narod!« Prav tako se obnaša, kot bi prespal vso dolgoletno borbo javnih nameščencev za košček kruha, borbo, ki se je bila doslej prav nekako tako nebojevito, kot priporoča še za naprej »Slovenski Narod«. Toda gospodje iz Knafljeve ulice naj vedo, da je vsakih prošelj in potrpljenja enkrat konec. Če spoznaš, da ne dosežeš zlepa, poiščeš tudi odločnejše povdarke za podkrepitev svojih prošelj. In to so ravno štrajki. Sicer pa vemo, da je v takih rečeh večkrat težko prepričati gospode, ki pišejo v »Slovenski Narod«. — Stališče »Slov. Naroda« glede štrajkov izrablja tudi »Jutro«, ki je pa najmanj opravičeno v to. »Jutrovi« politiki nosijo največ krivde, da vprašanje javnih nameščencev še danes ni rešeno. Kaj bi danes igrali vlogo zaščitnikov javnih nameščencev, ko pa takrat, ko so imeli oblast v svojih rokah, niso bili nič boljši od radikalov! In potem pa »Jutrovo« zavzemanje za delavstvo! Kdo je pa sopodjetnik izkoriščevalske »Trboveljske«, kot ravno »Jutrovi«! Nismo še pozabili absurdne nacionalizacije »Trboveljske«.

Občinske volitve v Srbiji in Črni gori.

V Srbiji in Črni gori je nastopilo že skrajno borbno razpoloženje za občinske volitve. Demokrati se pritožujejo radi nasilstev radikalov. Radikali se pa za pritožbe ne zmenijo mnogo in pripravljajo volitve, kot so jih vajeni. Seveda tudi demokrati ne bi postopali drugače, če bi imeli moč. Tako so pa navezani na težki opozicijski kruhek in s strahom čakajo na volilni rezultat.

Svetovni pregled.

KONCENTRACIJA KAPITALA.

Evropska težka industrija se združuje v truste. Koncentracija težke industrije se vrši na inicijativo industrijskih kapitalistov Schneiderja in Stinnesa.

Zmago entente je prav posebno izkoristil francoski podjetnik Schneider, lastnik velike tvrdke **Schneider-Creusot**. Z razpadom Avstro-Ogrske si je znal pridobiti Schneider glavni vpliv v industrijskem okrožju Teschen, ki razpolaga z velikimi zakladi premoga in jeklarnami. V zvezi s to posestjo je udeležena tvrdka Schneider-Creusot tudi pri znanih čeških Skodovih podjetjih. Poleg tega je Schneider financiral Ruston-Brumovskijeve strojne tovarne in s tem ustanovil v osrčju srednje Evrope mogočni francoski montanski koncern. Dalje je tvrdka Schneider-Creusot ustanovila velebanko »Union européenne industrielle et financière«, ki financira takozvano Empain skupino, železniško gradbeno družbo in ki nakupuje akcije vseh večjih srednjeevropskih težko industrijskih družb. Tako je ta velebanka dobila tekom let 1920-21 večino akcijskih paketov **čeških podjetij** in med drugim tudi odločilni vpliv na češko Živnostensko banko. Schneiderjev kapital je segel tudi na **Madžarsko**, kjer ima poleg največjih podjetij vpliv na najmočnejšo madžarsko banko (Splošno kreditno banko). Schneider-Creusot je tudi udeležen pri važnih podjetjih v **Jugoslaviji** in **Romuniji** ter ostalih balkanskih državah. **Poljsko** je Schneider preskrbel z orožjem tako proti Nemčiji kakor Rusiji. Vendar ga pa to ni oviralo, da ne bi stopil tudi v trgovske zveze s **sovjetsko Rusijo**, kjer je udeležen pri leta 1922 ustanovljeni

Trgovski, industrijski in finančni družbi za Rusijo. Skupina Schneider ima do sedaj v upravi 182 težkih industrijskih podjetij.

Sporedno s Schneiderjem je na delu tudi nemški velekapitalist Stinnes. Nemški veleindustriji so dobili za odstop lotrinških podjetij od nemške vlade velike svote mark in od luksemburških prodaj pa devize na razpolago. — Ogromni kapitali so naloženi v podjetjih osrednje Evrope. Poleg tega je Stinnes proti Schneiderju izbral svetovno gospodarsko krizo. Francoska težka industrija, zavarovana v domovini z visoko varstveno carino, ni mogla dobiti vsled gospodarske krize inozemskih trgov. Nasprotno je bila nemška industrija vsled ugodne konjunkturo v položaju, veliko izvažati. Poleg tega je bil Stinnes izvoz tembolj omogočen, ker je bil v položaju, z razvrednotenjem nemške marke nuditi ceneno blago, dočim je doma plačeval delavstvo z nizkimi mezdami. Milijonar Stinnes je služil nove milijone, dočim so nemški reveži postajali še revnejši. Nemška vlada je kar najbolj podpirala kapitalistično-roparsko Stinnesovo politiko in mu tudi omogočila, da je razširil svoj vpliv preko nemških mej. V Avstriji je dobil v svoje roke največje težko industrijsko podjetje Alpinsko montansko družbo, na Ogrskem je pokupil važna industrijska podjetja in na Češkoslavoškem so danes v njegovi lasti bogati premogokopi. Tudi v Jugoslaviji se je oglašal, kakor vemo iz časopisnih poročil.

Koncentracija kapitala pa še ni zaključena. Reparacijsko vprašanje je predvsem vprašanje francoskih veleindustrijalcev, kako onemogočiti razmah nemški industriji po svetu. Razumljivo je, da motri Anglija prizadevanja Francije z nezaupljivostjo. Ker se hoočjo Francozi na račun Nemčije okoristiti v taki meri, da bi postali nevarni tekmeči tudi angleškemu velekapitalistu.

DEMISIJA NEMŠKEGA KANCLERJA.

Nemška marka je sovjetizirana, to se pravi, da ni prav tako nič vredna, kot ruski sovjetski rubelj. Razvrednotenje nemške marke je povzročilo v Nemčiji velika gospodarska, socialna in politična gibanja. Vse nemško gospodarstvo je v zastoju; ogromne mase delavstva stopajo v štrajke in zahtevajo od vlade, da jih reši težkega gnotnega in socialnega stanja. Težki položaj Nemčije izrabljajo prav posebno komunisti, ki obetajo revolucionarne nastope in s tem razsulo kapitalističnega nadvladja. Državni kancler dr. Cuno je še pred nedavnim pri odobravanju meščanske večine v državnem zboru zagovarjal dosedanje vladino politiko in zvrčal vso nesrečo Nemčije na Francijo, ki je zasledila Poruhrje. Trenutno je izgledalo, da se bo ekstremna politika nemškega kanclerja vzdržala. Vendar je bil gospodarski polom prevelik, da bi se ljudstvo dalo še naprej voditi v pravcu Stinnesovih velekapitalističnih metod. Državni kancler dr.

Cuno je moral demisionirati. Sedaj se bo sestavila velika koalicijska vlada, v katero bodo vstopili: ljudska stranka, centrum, demokrati in socialni demokrati. Sestava vlade je poverjena poslancu Stresemannu.

Strokovni vestnik.

Rudarska stavka.

Rudarji Trboveljske družbe stavkajo naprej. Družba se še ne misli ukloniti in merodajni krogi, ki bi lahko družbo prisilili, da ugodni upravičenim zahtevam delavstva, molče. Vlada je družbi dovolila 5 odstotno povišanje premoga, kar bi družbi zopet neslo čistih 72 milijonov dinarjev, katere bi zaslužila na račun delavstva in konsumentov. V revirjih vlada mir. Le v Kočevju vre, ker je na delu zloglasni ravnatelj Biskupsky, ki na vse načine izživja stavkujoče, da bi izžval nemire. Temu pritepenemu wranglovcu bomo ob zaključku stavke predložili svoj poseben račun. Stavka v Kočevju bo trajala dalje, če se ta inkvizitor delavstva ne bo odstranil iz revirja.

Trboveljska družba je v zadnjem času pričela z deložacijo stavkujočih, posebno se je tu odlikoval ravn. Biskupsky v Kočevju, kateremu je baje podložen sam kočevski okrajni glavar, ker mu je dal za to delo na razpolago orožništvo. Z energičnim nastopom je delavstvo nakano preprečilo. Radi teh nečutenosti vlada v vseh revirjih veliko razburjenje. Zatorej ne izživajte stavkujočih, da si pošteno ne opečete prstov, posebno pa vi, ravnatelj Biskupsky.

Iz Trbovelj. Rudarska stavka, ki jo je pričelo delavstvo dne 20. julija t. l., poteka prav mirno. Dne 21. t. m. se je vršil shod, na katerem so poročali zastopniki delavstva o poteku pogajanj s Trb. premogokopno družbo. Delavstvo se je pri tej priliki izrazilo, da raje mrje lakote, kot da bi sprejelo predloge Trb. prem. družbe. Zato vprašamo vse merodajne kroge, ki bi morali skrbeti za povzdigo naroda in povzdigo države: »Ali je pravilno, da tuji kopičjo kapital, narod pa mrje gladi?« — Draginja, ki raste od dne do dne, je uničila že nešteto naših tovarišev, da leže pod zemljo. Ako v državi narod peša, peša tudi država; ako je trden narod, je trdna država. Kjer je narod, je država, brez naroda je pa nil. Prosimo vlado, da sedaj pokaže pravico do svojega obstoja. — Gotovo časopisje raznaša laži o visokih plačah delavstva. Oni, ki piše, kar mu predlaga Trb. prem. družba, naj gre na lice mesta in videl bo, kje se nahajamo trpini.

Velik rudarski shod v Zagorju.

Prošlo sredo se je vršil v zagorskem delavskem domu velik rudarski shod, kateremu je prisostvovalo nad 2000 ljudi. Shodu je predsedoval s. Matevž Čebin, ki je pozdravil zborujoče trpine in naznanil dnevni red. Kot prvi je nastopil s. Benedik, ki je poročal o zloglasnem razglasu T. P. D., po katerem bi morali delavci sprejeti ponujene 3 dinarje ali pa biti odpušteni. (Klici: odpustijo naj nas.) Za prvim govornikom je nastopil naš strokovni tajnik tov. Kravos, ki je orisal bedo rudarjev in se podrobneje bavil s famoznim razglasom. Tudi

je poročal o deložacijah v Kočevju, kjer je nastopilo orožništvo, čeprav za to ni imelo povoda. Protestiral je tudi proti temu, da ima vlada gluha ušesa in ne ugodni rudarjem niti v tem, da bi se po njihovi zahtevi zaprle vse gostilne v vseh revirjih za časa stavke. Govor tov. Kravosa so zborovalci burno pozdravili. Nadalje so govorili s. Salomon, narodni poslanec g. Kremžar, tajnik s. Princ in končno zopet s. Benedik, nakar je predsednik shod zaključil. Delavstvo je na shodu kompaktno pokazalo, da rado vztraja do zadnjega, ker ne dopusti, da bi se debeli kapitalisti igračkali z njegovo bedo.

Nujna prošnja. Rudarji stavkajo že četrty teden. Na vse klice po pomoči, je le malo odzivov. Tovariši! Slovenska javnost! Pokažimo dobro srce, pomagajmo bednim v boju za svoja sveta prava! Ne pustimo rudarske otroke in žene stradati! Pomagajmo vsi po svojih močeh. Tovariši, delavci! Odštejte od svoje bore plače nekaj za sotrpine! Če pomagajte njim, pomagajte sebi! Podpirajte trpine v boju! Darila sprejema strokovno tajništvo NSSZ v Narodnem domu.

Za stavkujoče rudarje.

Tajništvo je prejelo sledeča darila: Nabiralna pola tov. Ivan Obreza v Zagorju: 200 Din. tov. dr. Tomo Zadnik, zdravnik; po 100 Din: R. Mihelčič, trgovec, R. Ančan, trgovec, Weinberger, trgovec, Ivan Birola, trgovec, ravnatelj steklarne Mecelošek; po 50 Din: N. N., V. Müller, trgovec, Benedik Šuligoj, pek, Vodlan, Janko Barlič, gostilničar Jan, Jernej Zajc, gostilničar Anžič; po 40 Din: Müller, kavarar, Waly, N. N.; po 20 Din: Jakob Kos, zidarski mojster Vodopivec, P. Stepišnik; 15 Din: Ivan Brosch; po 10 Din: N. N., Janko Zafuta, Vladimir Kravos, N. N., P. Robavs, Lazar, Omerza, I. A. Jakob, Hribar.

Na polo tov. A. Sveteca II: 30 Din Rudolf Korbar; po 20 Din: Kati Kovač in Leopold Juh; G. Polde Mernuh je daroval 20 kilogramov moke.

Na polo tov. Vidmarja, Celje: Drago Gobec in Fr. Vidmar po 10 Din, na shodu je bilo nabranih 120 Din.

Vsem darovalcem srčna hvala! Posnemajte!

Polzela. Tu pri nas se je vršila v petek in v ponedeljek obširna preiskava v zavodi odpusta strojnika Artnika. Preiskavo je vodil zastopnik okrajnega glavarstva v Celju g. dr. Škrinjar. Naše člane je zastopal strokovni tajnik Kravos. O stvari bomo pozneje poročali. — Franc Brauner je bil na seji osrednjega vodstva izključen iz organizacije, ker je škodoval njenemu ugledu.

Št. Pavel. V nedeljo 26. t. m. slavi tukajšnja tkalniška požarna bramba 50 letnico svojega obstoja. Ker so gasilci izključno samo člani naše Št. Pavelske podružnice, vabimo vse tovariše iz celega celjskega okrožja, da se te proslave udeležijo v velikem številu.

Seja upravnega sveta NSSZ se vrši v nedeljo 19. t. m., ker se 12. t. m. ni mogla vršiti. Tovarišem odbornikom so bila vabila že razposlana.

Socijalna politika.

Zdravstveno stanje delavstva.

Internacionalna delavska konferenca zboruje vsako leto. Izvršni organ internacionalne delavske konference je internacionalni delovski urad. Na konferenci so zastopane oficijelno skoraj vse večje države na svetu.

Letošnja internacionalna delavska konferenca je predlagala včlanjenim državam važne predloge, ki zadevajo zdravstveno varstvo delavstva. Predlaga se, da bi bilo treba prepovedati ženskam in mladoletnim delavcem do 18 let delati v obratih, kjer obstoja nevarnost svinčenega zastrupljenja. Konferenca predlaga nadalje vsem včlanjenim državam, da ne izvajajo sardio delavskega nadzorstva v splošnem, ampak organizirajo državno službo, ki bo izključno nadzirala zdravstvene razmere. Tretji predlog zadeva razkuževanje volne in četrty prepoveduje uporabo belega fosforja za izdelavo vžigalic ter svinčenih sulfatov za barvanje stanovalnj.

Internacionalna delavska konferenca je pa tudi sklenila, da naj države raztegnejo predpise za zavarovanje proti bolezni, nezgodi, starosti, onemoglosti itd. tudi na poljedelsko delavstvo.

Velika večina držav je že izvršila sklepe internacionalne delavske konference. Jugoslavije seveda med temi državami ni najti. Socijalno politiko se smatra pri nas kot nepotrebno. Saj se celo pogosto slišijo vesti, da nameravajo vladajoči omejiti, če že ne opustiti urade, ki se pečajo z agendami socijalne politike.

Delavske banke v ameriških Združenih državah. Tekom zadnjih dveh let se je v Združenih državah ustanovilo več delavskih bank, ki razpolagajo z več kot 6 milijonov dolarjev kapitala. Prva in največja banka te vrste je združna banka zveze strojevodij, s kapitalom enega milijona dolarjev. Ustanovljena je bila leta 1920 in so se po njenem vzorcu ustanovile tudi nadaljine delavske banke. Ena in ista oseba ne sme imeti več kot troje akcij. Večina akcij je v posesti članov zveze strojevodij. Določitev letošnje dividende je omejena na 10%; ostali bančni dobiček se razdeli na vlagatelje vlog. — Delavske banke imajo v Združenih državah prav hvaležno polje. Že samo nacionalne banke imajo za 19 milijonov dolarjev vlagateljev, kar znači, da odpade na vsako družino po en vlagatelj. V Združenih državah je 5 milijonov organiziranih delavcev, katerih prihranki so večkrat zelo visoki. Blagostanje države se kaže tudi v tem, da odpade na 11 oseb po en avtomobil. Marsikateri delavec ima potem takem svoj lastni avtomobil. Letni zaslužek delavcev znaša v Združenih državah 25 milijard dolarjev. Za delavstvo so torej v Združenih državah vse ugodnejše razmere kot kje drugje na svetu. Ni čuda, če se delavstvo v Združenih državah lahko tudi gospodarsko osamosvaja v delavskih bankah.

P. A. Mignet:

20. nadalj

Zgodovina francoske revolucije.

1789—1814.

Od noči 4. avgusta do 6. oktobra 1789.

Duport, modra glava, ki si je v bojih med parlamentom in ministrstvom, katere je vodil zvečine sam, že zgodaj pridobil izkušnost, kako je treba voditi politične strasti, je vedel, da ljudstvo takoj popusti, kakor hitro si je priborilo svoje pravice, in da oslabi, kakor hitro počiva. Da bi obdržal pri delu voditelje skupščine, občine in milice, da bi preprečil popuščanje v javnem delu, in da ne bi ljudstva, ki ga bodo mogoče še potrebovali, takorekoč odslovil, se je odločil, da ustanovi znamenito udruženje klubov, kar je tudi izvedel. Ta ustanova je prinesla, kot vse, kar spravi narod v veliko gibanje, mnogo slabega in mnogo dobrega. Ovirala je postavno oblast, ki bi bila takrat sama zadostovala, dala pa je tudi revoluciji neizmerno moč, ko se je mogla, od vseh strani napadena, rešiti le s skrajnim uporom. Sploh pa ustanovitelj niso precenili vseh posledic tega udruženja. Zanje je bilo to kratkomalo kolesje, ki naj bi brez vsake nevarnosti vzdrževalo državni stroj v teku ali ga pa zopet poganjalo, če bi zastajal, ali se celo ustavil. Nikakor

niso mislili, da delajo za stranko množice. Ko je postala namreč ta stranka po begu Ludvika XVI. v Varennes (v noči od 20. na 21. junij 1791) prepoželjiva in pregrozovita so jo zapustili ter so se proti njej opirali na večino v skupščini in na srednji stan, ki je ostal po Mirabeau-jevi smrti brez vodstva. V tem času jim je šlo za tem, da spravimo konstitucionalno revolucijo na trdnata tla, kajti njeno podaljšanje bi privedlo do republikanske revolucije.

Večina skupščine, o kateri smo že govorili, je imela več kot dovolj bistroumnih, izurjenih in naravnost izvrstnih glav. Predvsem sta se odlikovala dva moža, ki nista pripadala tretjemu stanu, pa ju je ta sprejel za svoja. Če bi ne bilo abbé-ja Sièyes-ja, bi konstituenta znabit ne delala tako složno, in brez Mirabeau-ja bi nastopala manj odločno.

Sièyes je bil eden izmed ljudi, ki v vekih navdušenja tvorijo sekte, v prosvitljenih vekih pa uveljavljajo moč velikanskega duha. Vsled samote in filozofskih del je postal zgodaj zrel; navdajale so ga nove, močne, dalekosežne, toda nekoliko shematizirane misli. Državljska družba je bila predvsem predmet njegovih raziskavanj; zasledoval je njen razvoj ter ugotovil vzroke njenega obstanka; v vladni obliki ni videl toliko pravnega vprašanja, kot vprašanje časa. V svojem obsežnem duhu je spoznal, kako je opredeljena

družba s svojimi razdori, s svojimi odnošaji, svojimi močmi in svojim gibanjem. Čeprav hladen, je imel Sièyes vendar tisti ogenj, ki zaneti raziskovanje resnice, in pa strast, ki jo vzbuja njeno odkritje. Zato je bil v svojih idejah neodvisen ter je druge preziral, ker jih je smatral za nepopolne in je bila polovična resnica v njegovih očeh — zmota. Ugovarjanje ga je dražilo; imel je le malo daru svoje ideje priobčevati; rad bi se bil popolnoma izpovedal, pa se ni mogel napram vsem. Njegovi učenci so razlagali drugim njegove sisteme, vsled česar ga je obdajala neka skrivnostnost ter so ga ljudje začeli nekako častiti. Užival je ugled, ki ga daje popolno znanje državne vede, in ustava bi bila mogla iziti iz njegove glave, popolnoma oborožena kot Jupitrova Minerva ali zakonodajca starih, če v tem času ne bi bil hotel vsakdo sodelovati ali je presojeti. Njegovi osnutki so bili z malimi izpremembami navadno sprejeti in v odborih je imel daleko več učencev kot sodelavcev.

Mirabeau je dosegel na govorniškem odru isto moč, kot Sièyes v odborih. On je bil mož, ki je čakal samo na priliko, da bi postal velik. V Rimu, v lepih časih republike, bi bil postal eden od Grachov, ob njenem propadu Catilina, za časa nasprotne stranke kardinal Retz. In v monarhiji, ki je oslabela od starosti, kjer je moglo bitje,

kot je bil on, svoje velikanske moči razviti le v nemirih, je obrnil nase pozornost s svojimi velikimi strastmi, nasilstvom in življenjem, ki je potekalo v razuzdanosti, pa tudi pokori. To občudovanja vredno podjetnost je bilo treba zaposliti; revolucija je to storila. Navajen na boj proti despotizmu, razdražen radi preziranja od strani plemstva, ki se ni moglo z njim meriti, ter ga je pahnilo radi tega iz svoje srede, spreten, drzen, zgovoren je čutil Mirabeau, da je revolucija njegovo delo, njegovo življenje. Odgovarjal je glavnim potrebam svojega časa. Mišljenje, glas, predavanje je spominjalo na tribuna. V opasnih položajih je imel moč, ki je obvladala skupščino, pri težkih posvetovanjih dobro misel, kako naj se končajo; z eno besedo je podrl častihlepie, pripravil sovraštvo, da je umolknilo in ljubosumje v zmedo. Ta mogočni zemljan, ki se je dobro počutil v viharju, je imel v skupščini neke vrste neomejeno oblast. Pridobil si je kmalu pri ljudstvu neizmerno ljubezen, ki si jo je ohranil do svojega konca; in za tistim, katerega so se pri njegovem vstopu v državne stanove izogibali vsi pogledi, je ob njegovi smrti žalovala skupščina in Francija ter so ga odnesli v Pantheon. Če bi ne bilo revolucije, bi bil Mirabeau izgrešil svoj usojeni mu poklic; kajti ni dovolj, da je kdo velik mož, treba je tudi, da pride o pravem času.

Mladinski vestnik.

† Zvonko Kovač.

Celje, dne 14. avgusta 1923.

Tretja žrtev nemile smrti je začrtana v naših vrstah. Mlad, idealen borec naše misli je preminul za vedno v lepem gorskem zdravilišču na Golniku.

Dragi Zvonko, odšel si ono pot, ki jo mora nastopiti sleherni zemljan, toda odšel, ne da bi dovršil nalogo, katero si si nadel. Cilj nesebičen, lep — je bil Tvoj smoter, Tvoj up — videti srečno delovno kri naše grude. Sanjal si lepšo bodočnost, pa bile so za Te le sanje, kakor so sanje naše tužno, borbe polno, s solzami prežeto življenje.

Bil si vstrajen, akoravno si čutil v sebi kal bolezni; upal si, da boš kmalu mogel zdrav v naših vrstah med prvimi delovati za dobrobit one plasti naroda, ki si ji sam pripadal. Usoda je hotela drugače. — Moral si nemudoma slediti svojima tovarišema, blagopokojnima Jugu in Dečmanu.

Bil je naš Zvonko v najlepši dobi 23 let, marljiv delavec v svojem uradu, kolegijalen, v družbi nenadomestljivo zabaven in vesel, prepričan in agilen narodni socijalist, vnet član »Bratstva«, navdušen tamburaš in pevec, član »Sokola« in zaveden narodnjak.

Ob Tvojem preranem grobu žaluje sto in sto src, ki si jim bil drag. Ni Te več, Tvoj duh pa živi med nami. Iz semena, ki si ga sadil, bo vsklilo klasje — neustrašeni borci naše lepe ideje — Tvoji značaj.

Počivaj v miru, dragi nam brat in tovariš — naj Ti bo lahka gorska gruda lepe Gorenjske! Čast Tvojemu spominu! — Dolf Bervar.

»Bratstvo« Celje je pozivalo svoje delovanje. Radi malomarnosti in ambicioznega rovarjenja nekaterih prejšnjih funkcijonarjev, je zašla med članstvo deloma nedisciplina, deloma brezbriznost in brezdele, v društvu pa desorganizacija, ki je povzročila razpad odsekov. Onemogočeno je bilo s tem vsako smotreno delovanje. Sedanjí odbor polaga nove temelje programatičnemu razvoju naše mladinske organizacije. Vsako ponovno spletkarenje v društvu, cepljenje in odtegotanje moči, vsak poskus uvajati zopet nedisciplino — bo preprečil odbor s tem, da brezpogojno izključi motitelja! — Toliko v vednost onim elementom, ki snujejo iz sebičnih, častihlepnih in klikarskih ozirnov novo separatistično organizacijo — so pa zakrivali v »Bratstvu« razdor, zastoj in nered! Bratje člani in soimisljeniki, na delo — mnogo truda bo treba do zaželjenega uspeha! Gre za vzgojo naše mladine!

Celjsko »Bratstvo« snuje svoj kvartet na lok, po možnosti salonski orkester. Vse one brate, zmožne igranja tega ali onega glazbila na lok, ki žele sodelovati, naj se zglase pri br. predsedniku. — Vodstvo orkestra prevzame brat Hub.

Nedeljski izlet. »Bratstvo« Celje bo prirejalo, kakor sklenjeno, redne nedeljske izlete v bližnjo okolico Celja. Prvi izlet se je vršil v sredo, 15. t. m., na celjsko kočjo. Bratje in sestre, prijatelji nar. socijalistične omladine, udeležujte se polnoštevilno izletov! Gojimo s tem družabno življenje med nami in čut do lepe narave. — V sredo smo se imeli izvrstno.

Tedenske novice.

Z današnjim dnevom smo ustavili pošiljanje lista vsem onim, ki niso poravnali naročnine do konca junija t. l.

Čenjenim naročnikom v Ljubljani. — Pričetkom avgusta t. l. je naš inkasat poravnal naročnino. Ker je bilo vsled počitnic mnogo naročnikov odsotnih, prilagamo za vse tiste današnji številki položnice z navedbo plačljivega zneska, vpoštevajoč naročnino do konca avgusta t. l. — Prosimo takojšnjega vplačila, da nam ne bo treba lista ustavljati.

Našim čenjenim zunanjim naročnikom, ki so prejeli z zadnjo številko položnice z navedbo plačljivega zneska, in ki denarja niso nakazali, naznanjamo in jih prosimo, naj vplačajo vsaj do 1. septembra. Drugače bomo primorani pošiljanje lista ustaviti. — Uprava.

Ljubljana dobi novega poslanca! — To ugotavlja »Slov. Narod« 14. t. m. Poslanec Reisner, ki je dobil mandat vsled kompromisa pri volitvah med narodovci in jutrovc, je prišel do zaključka, da je opravil svoj posel in oddaja sedaj mandat po pogodbi dr. Ravniharju. — Prof. Reisnerja, ki ga kot človeka in izbornega delavca spoštujemo, bomo sicer prav lahko pogrešali, ker žalibog ni smel delati tako, kakor mu je velevalo njegovo srce, ampak kakor mu je diktiral Žerjav. Delati je moral proti inter-

esom državnih nameščencev, ker je bilo to v interesu demokratske klike. Zato so državni uslužbenci danes na bobnu. Kaj bo delal dr. Ravnihar, bomo videli! Tudi od njega ne pričakujemo dosti, a to je: poslan je od ljudi, ki imajo še nekaj poštenja!

Hinavci. — Pred stavko so demokrati izdali parolo svojim eksponentom v raznih organizacijah, da delujejo proti stavki. To se je tudi prakticiralo. Danes pa imajo polna usta hinavskega zagovarjanja stavkajočih ter protestirajo proti militarizaciji železničarjev. Svoj čas so oni bili tisti, ki so spravili in veljavo zakon o stavkah na železnicah, ki sedaj železničarje tepe. — Pa recite, da to ni hinavščina teh jutrovskeh kreatur, ki vedno obračajo svoj plašč po vetru ter izrabijo vsako priliko v svoje strankarske samopašne namene! — Železničarji, zapomnite si to jutrovske klike!

Izzivanje orjunašev na Triglavu. — 12. t. m. so orjunaši na Triglavu priredili pravcato izzivanje s streljanjem. Vse to izgleda tako, kakor bi se izzivanje vršilo zares pod patronanco merodajnih krogov. Ali je tako početje v interesu naših bratov tam preko? Ti ljudje se bodo igrali toliko časa, da bodo izzivali kak prav neljub incident.

Jutrova nesramnost. »Jutro« od 14. t. m. si upa servirati naši javnosti trditev, da se demokratska stranka med drugim bori proti zlorabi državnega denarja za volilne fonde in za poštene plače javnim nameščencem. — To je višek nesramnosti! Kje pa so demokrati nabrali denar za svoje ogromne fonde? Ali ni to pri državnih koritih nagrabljen denar. Iz zavisti, ker oni danes niso pri državnih koritih, si upajo s takimi infamijami v javnost. In s plačami državnih nameščencev je istotako. Ali niso ravno demokrati imeli največ prilike, izboljšati bedno stanje državnih nameščencev, ko so bili v vladi, ko so imeli svojega finančnega ministra in druge (dr. Žerjava)? Ako bi bili imeli zares dobro voljo pomagati, bi bili radikalom lahko nastavili nož na prsa in izzvali vladno krizo. Toda tega niso storili! Bali so se za korita in čakali prav ponižno tako dolgo, da jih je Pašić »bacil napolje«, ko mu je začela presedati njihova oholost in nezmožnost. — Zato le malo tiho, demokrati!

Hvalisanje. — Pri vsaki priliki naglašajo »Jutro« ogromno število svojih naročnikov. Vodi tudi natančno evidenco, koliko naročnikov vsako uro odpade pri drugih listih. Gospodje naj bodo kar lepo tihi in naj gredo poslušat, kaj govorijo ljudje in silšali bodo prav slabo kritiko o svojem ogabnem pisanju in hvalisanju. Nočemo biti indiskretni, a lahko bi povedali, za koliko tisoč se je pri »Jutru« zmanjšalo število naročnikov in za koliko tisoč izvodov je naklada sedaj manjša. — Lastna hvala, cena mala!

Ponarejeni 10 dinarski bankovci so pričeli v precejšnji množini krožiti. Naše čitatelje opozarjamo na to ter prinašamo popis teh bankovcev: Največja razlika med ponarejenim in pravim obstoji v tem, da so na ponarejenem številke serije (levo) znatno manjše od številke bankovcev (desno), med tem, ko so na pravem številke serij skoraj enako velike kakor številke bankovca. Spiranje, ki so naslonjene na voglih kvadratov (zadnja stran bankovca) so na falzifikatih položene ena proti drugi, na pravih bankovcih pa ena za drugo. Te vrste falzifikate je jako težko ločiti od pravih. Zato bodite previdni!

Nov tednik. V Ljubljani je izšla 9. t. m. 1. številka literarnega tednika: »Slovanska misel«.

V Kranju se vrši 2. septembra odkritje plošče pesniku Simonu Jenku. Prireditelj je zamišljena v velikem slogu in zato opozarjamo nanjo vsa društva, ki naj prihite dne 2. septembra v Kranj.

Moda. Vroči poletni časi izpametujejo mnogo meščanov, posebno se opaža pri mladini moškega spola, da je v zadnjih letih popolnoma opustila telovnik, trd ovrtnik in pokrivalo. Med njimi so tudi taki, ki hodijo v zimskem času brez klobukov. Še modnejše pa postaja naše mlado ženstvo, ki je že pred več leti, upajmo, za vedno odložilo moderc. V zadnjem času se tudi vidi mnogo žensk brez klobukov, tu in tam tudi brez nogavic. Posebno lepe in praktično napravljene ženske varujejo svojo frizuro enostavno z barvastim trakom, ki povsem nadomestuje dragi klobuk. — Taka noša je koristna telesu, še bolj pa odgovarja današnjim razdrapanim razmeram, ko navadni človek komaj krije izdatke za prehrano.

Gospodarstvo.

Koliko je vreden dinar?

	Ta teden	Prejšnji teden
	dinarjev	
100 švic. frankov stane	1727.5	1672.5
100 franc. frankov	532.—	537.5
100 laških lir	405.—	399.—
100 čeških kron	278.75	269.—
100 nemških mark	0.003	0.0025
100 poljskih mark	0.038	0.0385
100 avstrijskih kron	0.1325	0.131
100 ogrskih kron	0.50	0.45
100 bolg. levov	80.—	84.46
100 dolarjev	9475.—	9025.—
100 angl. funtov	43450.—	42500.—

Razpredelnico čitajte tako: Kdor hoče kupiti n. pr. 100 nemških mark, mora dati zanje ta teden Din 0.003, pri tem ko bi bil plačal prejšnji teden Din 0.0025.

Curiška borza.

	31. julija	15. avgusta
	švicarskih frankov	
100 dinarjev	je stalo	5.875 5.90
100 franc. frankov	„	30.40 31.85
100 laških lir	„	23.50 23.95
100 čeških kron	„	16.25 16.25
100 nemških mark	„	0.00019 0.00015
100 poljskih	„	0.0024 0.0023
100 avstrijskih kron	„	0.0078 0.00776
100 ogrskih	„	0.03125 0.0375
100 bolg. levov	„	4.80 5.05
100 dolarjev	„	553.— 554.—
100 angl. funtov	„	2530 — 2532.—

Kdor je hotel 15. avgusta kupiti na curiški borzi n. pr. 100 nemških mark, je moral dati zanje 0.00019 švic. frankov; pred enim tednom je stalo 100 nemških mark 0.00015 švic. frankov.

— Čevlje kupujte od domačih tovarn tvrdke Peter Kozina et Ko., z znamko Peko, ker so isti priznani najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na drobno in debelo v Ljubljani, Breg 20 in Aleksandrova cesta 1.

Tajinstveni morilec deklet.

(Pravica ponatisa pridržana.)

(Nadaljevanje.)

»To je Ellina last, brez dvoma,« vzdihne William. »O Ellen, — Ellen!«

Baron se raduje svoje zmage, zmage na čeli črti. Sedaj pač lahko pričakuje, da bo deklica odšel bolj dovzetna za njegove pohotne želje.

Vsekakor je bogata, ampak ji more obljubiti, da jo poroči. Kot meščanska hči more biti celo vesela, če jo vzame za ženo baron. Gotovo se potem dobi kaka prilika, da prevarano onečasti in jo, še predno pride do poroke, zapusti. Take misli roje Hardyju po glavi.

William stoji še vedno nepremično na svojem mestu. Sedaj bi bil mogel baron zvoniti, kolikor bi hotel, William bi tega ne bil niti opazil.

Toda baron Hardy na to niti ne misli, dobro vede, da se nima ničesar več bati. Njegov izraz izraža zopet prejšnji ponos in preziranje. S posebnim naglasom sprepori:

»Gospod Morris!«

William se zgane v svoji zatopljenosti.

»Ali mi imate še kaj povedati?«

Mladi mož ga pogleda z izrazom, katerega se baron ustraši.

»Gospod baron, vaša sreča je, da je moja sestrična prostovoljno prišla k vam, drugače — — —«

Ne konča stavka. Nemo koraka k vratom. Hip nato že izgine baronu izpred oči. Hardy hoče pozvoniti, vendar se premisli. Potem reče zaničljivo:

»Naj gre norec svojo pot. Nihče ni slišal najinega razgovora. Nočem ga še po nepotrebnem jeziti. Njegova vroče ljubljena Ellen bo tako ali tako kmalu moja.«

Porogljivo se nasmehe. Potem stopi k vratom.

»John!« zakliče zapovedujoče.

Tresoč se pride sluga v predsobo.

»Zakaj si pustil obiskovalca k meni?«

»Vaša milost, saj sem ga odslavljal. Tedaj me je pa z neverjetno močjo porinil v stran. Njegove oči so se čudno svetile. Bil sem kot okamenel in — — —«

»Že dobro. V prihodnje pa pomni, da moje ukaze točno izvršiš, sicer — — —«

»Čuden človek ta Morris« reče baron, ko je zopet sam. »Skoro bi imel človek strah pred njim. Pa kako se je tresel zaljubljeni bedak, ko sem mu pripovedoval pravljico o njegovi Ellen. Hehehe, mene ni tako lahko spraviti v zadrego. Sedaj se bom pošteno norčeval iz Clifforda, ker je sedaj skoraj gotovo, da si pridobim naklonjenost lepe deklice, ne da bi se mi bilo treba poslužiti zvijače ali celo sile. Izborna

ideja mi je padla v glavo, vredna, da nanjo izpraznim kozarec najboljšega vina.«

Brez staršev.

Pri oknu v stanovanju policijskega poduradnika Gordona sedi deklica bledega in upadlega obraza, oblečena v temno žalno obleko. Lepe oči so ji vsled neprestanega jokanja pordečile. Mali, beli prsti so krčevito sklenjeni — znak brezmejnega boli.

Uboga Molly — ona je namreč žalujoča deklica — ima dovolj povoda za svoj obup. Njena ljubljena mati je pred nekaj dnevi nenadoma težko obolela, in dasi je poklicani zdravnik odredil vse potrebno, da jo ohrani pri življenju, je vendarle po kratkem, mukopolnem trpljenju umrla.

Ubogi otrok zre v svojem obupu proti nebu, kot bi hotel odtod priklicati umrlo mamico.

»Mati, ljuba mati, zakaj si me zapustila? Saj sem imela samo tebe, kajti oče, o bog, ravna z menoj, kot bi bila največja zločinka. O mati, pridi k svojemu otroku, vzemi me seboj! Reši me vseh zemeljskih muk! Kaj naj še počnem uboga, zapuščena na svetu!«

Deklica umolkne, kajti s hodnika se čujejo koraki.

»Oče,« šepče Molly ter gleda s prestrašenim pogledom proti vratom. »Oh, že zopet me bo zmerjal, mi pretil in jaz — jaz vendarle ne smem ničesar povedati, ker sem prisegla, da bom molčala.«

Vrata se odpro. Z opotekajočimi koraki vstopi policijski poduradnik. Njegov obraz je zardel od preobilo zavžitega alkohola, katerega je po smrti svoje žene užival v veliki meri. S pikrmi besedami ukaže hčerki:

»Moja večerja! Hitro, takoj moram zopet oditi!«

Molly hitro odide v kuhinjo. V nekaj minutah se vrne z večerjo ter jo postavi pred očeta, ki jo v naglici povzije, ne da bi pri tem izpregovoril besedico. Potem stopi k omari, iz katere vzame steklenico ter napravi iz nje nekaj prav globokih požirkov.

Vsa prestrašena opazuje Molly početje svojega očeta, dobro vedoč, kak nastop bo sedaj sledil. Oče se vsede in motri svojo hčer s srepm pogledom. Naenkrat pa reče: »Molly, pridi semkaj!«

S povešeno glavo kot daritveno jagnje se priplazi lepa deklica k mizi, za katero sedi oče.

»Ali si že premislila, Molly?« jo vpraša hripavo.

Proseče dvigne roki.

»Oče, ljubi oče, jaz ne morem in ne smem govoriti. Pomisli vendar, da sem prisegla.«

»Neumnost!« zakriči jezo. »Jaz sem tvoj oče in hočem izvedeti tvojo skrivnost!«

»Ne morem — ne morem — ihti Molly.«

Oče udari s pestjo ob mizo, da zaro-poče posoda.

»Ali hočeš odgovoriti na nedovoljena stranpota zašla deklina? Odgovori — ali — — —«

Mlada deklina pade na kolena. Proseče dviga sklonjeni roki k neizprosному očetu.

»Oče, ljubi oče, ne smem — — —«

Na tleh klečečo dvigne oče s silo.

»Boj se me! Jaz sem pošten mož, ki ne trpi v hiši zavrženega, ničvrednega otroka, razumeš? Le odkrito priznanje te mora obvarovati pred mojo jezo!«

Ubogo dete stoji sedaj blede in nepremično pred razjarjenim očetom.

»Ali hočeš govoriti, Molly?«

»Ne morem oče — rajš hočem umreti!«

»Bedasto govorčenje, ženske burke — prenapetosti!« razgraja oče. »Sedaj boš — — —«

Naenkrat utihne in gre k vratom.

»No, kaj pa je to?« godrnja. »Zdelo se mi je, kot da je šum.«

Hitro odpre vrata in pogleda v slabo razsvetljeno vežo.

»Nikogar ni tu. Ali sem se morda zmotil?« Vrne se v sobo. Molly stoji še vedno nepremično na svojem mestu. Policijski poduradnik surovo zgrabi roko svoje hčere, da od bolečine zaječi.

»Da, le tarnaj, gizdalinka! Mati Te je vedno premehkužno vzgajala. Saj bi imelo postat iz Tebe kaj posebnega. No, to se je tudi zgodilo, saj si postala — navadna vlačuga — pfuj!«

»Oče!« zakriči deklica. »Kakor resnično je bog v nebesih, si nimam ničesar očital!«

»Tega ne verjamem, sicer bi mi povedala, kje si bila. Povej tedaj — pa hitro, ker nimam časa.«

Molly zopet utihne.

»Vlačuga, pretepem te!« se jezo zadere oče.

Molly se ne zgañe. Jeza ga premaga. Težko pada njegova močna roka po šibkem hčerinem hrbtu, ki se vsled bolečin in trpljenja skoro zgudi.

»Ali hočeš sedaj govoriti, deklina?«

»In če me do smrti biješ, oče, ne morem!«

THE REX Co., Ljubljana
Gradišče 10. • Telefon št. 268 Int.
Preluknjači 7 in 8 cm.

»Strela božja!« vzkripi Gordon. »Kaj neki je že zopet pri vratih?«

Hitro stopi k vhodu, toda zopet ne opazi ničesar.

Ura bije eno po polnoči.

»Jaz moram odtod!« reče oče škripaje z zobmi. Svoj pogled upre v Molly, ki leži skoro nezavestna na tleh.

»Deklina!« spregovori z naglasom kot ga deklica še nikdar ni slišala, »sedaj čuj mojo zadnjo besedo. V dveh urah se zopet vrnem. Če mi tedaj do pičice natančno ne poveš, kje si bila, Ti prisegam pri vsem, kar mi je sveto in drago, da te strašno kaznujem in s svojim — prokletstvom spodim iz hiše. Dognati hočem, kaj ti je znana o Jaku!«

Molly leži na tleh kot bi bila mrtva.

»Svojo besedo držim, deklina, to ti je znano. Prevdari natančno, kar sem ti rekel, sicer te spodim iz hiše kot psa. Nič več nimaš očeta — ničvredno zavrženo bitje! S truščem zapre oče vrata za seboj. Molly je zopet sama. Dolgo časa sloni na stolu in bridko ihti. Trdno odločena se konečno dvigne s svojega sedeža.

»Končano je! Očeta nimam več, ker prisege ne smem pod nobenim pogojem prelomiti. Toda tudi preklinja naj me oče ne — grem za materjo! Ona mi bo pri bogu izprosila odpustitve mojih grehov. V Temzinih valovih si poiščem — svoj — zgodnji grob!«

Med težkimi vzdihljaji — sunkoma prihajajo zadnje besede iz tresočih se ustnic mlade nesrečnice.

»Proč grem odtod. Tam spodaj v Whitechaplu me nihče ne opazi, če skočim v vodo. Oh, mati, da je moralo tako daleč priti!«

Po teh besedah prevzame nesrečno Molly čuden mir. Ogrne si temen plašč, potegne kapuco preko glave in se z vročimi poljubi poslavlja od slike svoje matere, ki stoji na mali mizici.

»Odpusti, mati, ne morem drugače ravnati, — Prokletstvo — ne — ne, ljubša mi je smrt — večno pozabljenje!«

Še enkrat se ozre po sobi, kot da hoče vzeti slovo od prijaznega prostora. Potem pa ugasne svetilko in tiho odide iz sobe. Ko pride na cesto, se plašno ozira na vse strani, kot da se boji, da se vrne oče in uresniči svojo strašno grožnjo.

Brižih korakov hiti sedaj po cesti, na kateri ni skoro videti žive duše. Naenkrat se pa hudo prestraši, ker stopi iz sosednje veže neznan mož, ki se ji brez vsake besede pridruži.

»Gospod,« ga boječe nagovori Molly, »pustite me v miru — jaz —«

Odločena, da napravi svojemu življenju konec, celo v svoji zadnji uri ne more prenesti, da se ji približa neznan mož. Toda neznanec se ne zmeni za njene besede ter jo molče spremlja. Molly ga površno pogleda v obraz, ki ji je pa popolnoma nepoznan. Po zunanosti soditi je najbrže kak pristaniški delavec; iz potez njegovega obraza pa se da sklepati na železno odločnost in neupogljivost.

Mlada deklica obstane, isto stori neznanec.

»Gospod,« ga nagovori Molly še enkrat.

»Bodite brez skrbi, gospodična Gordon,« odvrne sedaj neznanec, »Ne mislite vendar, da vas bom pustil samo, ker —«

»Kaj — kako me poznate?« začudeno vpraša Molly.

»Da, gospodična, poznam vas, čeprav najbrže vi ne mene!«

»Kaj želite?«

»Prihajam po nalogo moža s krinko. Sicer še ni prva nedelja v mesecu, vendar bi vas prosil, da greste z menoj. Vaša prijateljica Bessy vas že prav težko pričakuje.«

Molly strme gleda moža, kot bi jo začela strela z jasne neba.

»Gospod,« šepče Molly. »Bessy — tajinstvena hiša —«

»Tamkaj se vam ni bati prokletstva in nečloveškega strahovanja radi tega, ker nečete prelomiti prisege, gospodična. Mož s krinko mi je dal nalog, da vas nadzorujem in če bi bili izdali le besedico o tem, kar vam je bilo prepovedano, bi vas bila zadela kazen izdajalke.«

Molly zastane beseda v grlu, neznanec pa nadaljuje:

»Preizkušnjo ste izborni prestali, gospodična. Mi smo bili uverjeni, da bo do tega prišlo. Zato je bil vedno eden izmed naše družbe v vaši bližini.«

»Sum pred vrati —« šepče Molly.

»Sem povzročil jaz, Tudi mi je znano, kaj vam preti. Tudi vem, gospodična, da ste nameravali iz obupa izvršiti —, toda

o tem nočem govoriti; tako vrla deklica ste, da vas zelo, zelo visoko čišlam!«

Molly uvidi sedaj, da je neznanec bolj prileten mož, močne, krepke postave, eden izmed Jakovih tovarišev.

»Pojdite z menoj, gospodična. Še bidejo srca, ki vas ljubijo. Iz obupa prenačljeno dejanje bi vaši prijateljici Bessy napravilo brezmejno bolestin žalost.«

»Jaz — jaz — da z vami grem,« odvrne jecljaje Molly. V mislih se spominja svoje prijateljice Bessy — in zvesto udanega obraza Tomovega. — Da, zagonetna hiša je sedaj njeno edino pribežališče in rešitev. Oh, če bi le smela ondi ostati.

Molče gre sedaj z neznanecem, ki jo po samotnih stranskih ulicah pelje v whitechapelski okraj.

Nenadoma obstane Molly.

»Ali se bojite, gospodična?«

»Ne, toda jaz smem — priti v hišo samo z zavezanimi očmi?«

»Sedaj ne več. Vedeti smete, kje stoji tisto poslopje.«

Pot ju vodi dalje in dalje. S strahom ogleduje Molly ubožne hiše. Pa ne, da ima neznanec kake zle namene z njo?

Sama sebi si očita, da ji roje take misli po glavi, sedaj, ko je bila celo odločena, da izvrši samomor.

Kmalu obstaneta pred hišo, katere zunanost je zelo zanemarljena. Predno more Molly vprašati, kaj naj to pomeni, že čuje neke posebne vrste trkanje, s katerim so obiskovalci zagonetne hiše vedno naznanjali svoj prihod. Vrata se odpro. Molly takoj spozna vežo. Sedaj ve, kje se nahaja.

Že hiti po hodniku. Tam so vrata sobice, v kateri je hirala toliko časa skupno z Bessy. — Molly odpre vrata. Smeh in jok jo prevzameta. Jokaje objame svojo prijateljico, ki se vsa začudena dvigne s stola.

»Molly — Molly!« kliče mlada deklica in objemlje jokajočo prijateljico. »Kako pa prideš ti semkaj?«

Molly ne more takoj odgovoriti. Skoro nezavestna se zgrudi na divan. Bessy ji odgne kapuco in odvzame plašč. Potem jo začudeno vpraša:

»Žaluješ, Molly? Kaj se je pripetilo?«

»Bessy, ljubša Bessy, hotela sem si končati življenje, tedaj pa pride odposlanec tajinstvenega moža!«

»Molly, govori, povej vendar —«

»Mati je mrtva. Oče me je zavrzel.«

»Ker ni hotela prelomiti svoje prisege, gospodična Gordon,« se naenkrat čuje glas. Mož s krinko stoji pred deklicama. — Molly dviga prosoje k njemu svoji tresoči se roki.

»Jaz vem vse, kaj se je zgodilo,« reče resno. »Dal sem vas nadzorovati. Vaša beseda vam je bila sveta. Niste se dali zavesti k izdajstvu glede moje osebe kot moja —«

Na hip obmolkne. Deklici sta njegove zadnje besede do cela preslišali.

»Gospodična Gordon,« nadaljuje Jak, »sedaj nimate nobenega doma več. Ali hočete ostati v moji hiši? Seveda ne več kot jetnica, marveč prostovoljno pod mojim varstvom.«

»Oh, kako sem vam hvaležna,« dé Molly komaj slišno. »Take velikodušnosti nisem vredna, oh — jaz nesrečnica.«

Z rokami nalahko pogladi njene krasne lase. Svoj pogled pa upre v dražestni, a blede obraz mlade deklice.

»Ne zahvaljujte se mi. Napravil ste težko pokoro in vam ravnotako zaupam kot Edvardu ali Bessy. Išcite utehe pri prijateljici, prebili ste težko preizkušnjo, ubogo dete, toda tudi vam se povrne čas miru in sreče!«

Ne da bi čakal odgovora, odide tajinstveni mož brzih korakov iz sobe.

Zle slutnje.

Naslednje jutro sedita obe prijateljici v svoji spalnici. Bessy prosi prijateljico, naj ji pripoveduje o svojih doživljajih, čemur Molly prav rada ustreže, tembolj, ker si s tem olajša svojo notranjo bol.

S tresočim glasom, katerega mnokrat uduši glasno ihtenje, pripoveduje uboga deklica o zadnjih trenutkih svoje matere in o neverjetni izpremembi očeta, ki je sledila materini smrti. Molly odkrije svoji prijateljici vso svojo bol. Tudi ji ne zamolči, da jo je preteče prokletstvo s strani očeta pregnalo z doma ter se je trdno odločila, da si poišče smrt v Temzinih valovih, potem, kako se ji je približal odposlanec tajinstvenega moža ter jo rešil gotove smrti.

Bessy prav pristrčno objame svojo prijateljico in jo stisne k sebi.

»Da, res prava zagonetka je, na kak način ta mož vse izve. Uverjena sem, da si bila vedno pod njegovim nadzorstvom. Ne radi tega ker ti ni zaupal, o ne, ampak ker je slutil, da ti bodo pretile razne nevarnosti. In vse to se je izpolnilo.«

Molly ganejo tolažilne besede njene prijateljice do solz.

»Kaj naj sedaj postane iz mene?«

»Ta hiša je sedaj tvoj dom,« tolaži Bessy obupano deklico. »Saj imaš poleg sebe mene, ki te tako iskreno ljubim. Molly, skušala ti bom nadomestiti stariše. Kar je v moji moči, vse hočem storiti za tebe!«

»Oh, kako dobra si, Bessy! Ah, Bessy, če ne bi imela tebe, bi bila najnesrečnejše bitje na zemlji!«

»Za božjo voljo!« vzklikne Bessy osupnjeno.

Ko Molly nehote upre svoj pogled v Bessy, opazi v njenem lepem obrazu pritaženo bojazn.

»Bessy, ali si nesrečna?«

Brezskrben nasmeh se pokaže na dražestnem obrazu lepe Bessy.

»Molly, zakaj neki naj bi bila nesrečna? Sicer je Edvard z doma. S Tomom sta se odpeljala za daljši čas na Terorju. Spremljevala ju nisem, ker sem vsak dan pričakovala, da se vrneš.«

Gradbeno podjetje

Irg. DURIČ in DRUG.

Ljubljana, Bohoričeva 20.

Za vsa pleskarska dela, lakiranje vozniških koles v ognju in lakiranje avtomobilov se priporoča

Tone Malgaj

Ljubljana 74

Kolodvorska ulica št. 6.

Ko imenuje Bessy ime mladega krmarja, se obraz nesrečne Molly nekako zjasni. Saj je tako pogosto mislila na srčno udanega krmarja — tako pogosto, zlasti zadnji čas, ko je oče postopal z njo tako surovo.

Pravzaprav je žalostna, da je z doma, toda saj se bo kmalu zopet vrnil. Tega trenutka se Molly veseli, ne da bi sama vedela, čemu — — —

»Ti si bila uverjena, da se kmalu vrnem?« vpraša Molly boječe.

»Oh, o tem sem bila prav trdno prepričana, Molly. Jak mi je po Edvardu pogosto sporočil, kako ti gre in kako te muči oče.«

»Kako zagoneten je ta mož!« dé Molly zatopljena v svoje misli. »Nenadoma se prikaže in zopet izgine. In kako zna sam sebe brzdati. Veš, Bessy, — — —«

Namah utihne Molly. Njen lep obraz postane rdeč kot škrlat.

»Kaj si hotela povedati?« vpraša Bessy.

»Ah, saj ni nič — ni vredno omenjati.«

Odgovorni urednik Anton Brandner.

Izdaja konzorcij »Nove Pravde«.

Tiskal »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.

Jugoslovanska hranilnica in posojilnica

v Celju t. z. z. o. z.

Pisarna: CELJE, Aleksandrova ul. 4. Najvišje obrestovanje vlog na hranilne knjižice in v tekočem računu brez vsakršnega odbitka. Hranilne vloge vezane na daljše odpovedne roke in večji vezani zneski se obrestujejo po dogovoru. Poštnohranilniške položnice so na razpolaganje. Posojila pod ugodnimi pogoji. Eskomptiranje povzeta v trgovskih računov. Uradne ure vsak delavnik od 8. do 12. in 114 od 2. do 6. ure popoldne.

Oglasi v „Novi Pravdi“ imajo uspeh!

JADRANSKA BANKA, a. d. Beograd

Delniška glavica: Din 60,000.000.—
Rezerva: . . . Din 32,515.000.—

Podružnice:

Bled, Cavtat, Celje, Dubrovnik, Hercegnovi, Jelsa, Jesenice, Korčula, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Prevalje, Sarajevo, Split, Šibenik, Zagreb.

Amerikanski odio.

Naslov za brzogave: JADRANSKA.

Afilirani zavodi:

JADRANSKA BANKA: Trst, Opatija, Wien, Zadar.
Frank Sakser STATE BANK, Cortlandt Street 82. New-York City.

Veza za Južno Ameriku:

BANCO YUGOSLAVO DE CHILE, Valparaiso, Antofagasta, Punta Arenas, Puerto Natales, Porvenir.

Naznanilo!

Cenjenemu občinstvu naznanjam, da sem se s 1. julijem preselil v svoj lastni

hotel „Balkan“
v Celju, Gosposka ulica št. 7,

katerega sem popolnoma prenovil. Na razpolago imam renovirane, lepe tujske sobe, vsak dopoldan za zajuterk sočni gulaž, tripce, pljučka itd.

Točim prvovrstna ljutomerska, haloška in dolenska vina. Lastna kavarna v hiši. Senčnati vrt. Vsak večer koncert. Za obilen obisk se priporoča

Drago Bernardi.